

Služabniki v renesančnem, klasicističnem in razsvetljskem literarnem delu

Že od začetka književnosti se liki služabnikov že dolgo pojavljajo v literarnih delih, čeprav so včasih zelo neopazni. Kot vsi ljudje, pa so se skozi zgodovino spreminjali tudi sužnji in to so nam pisatelji iz različnih literarnih obdobjev zelo dobro predstavili.

Če se v mislih preselimo v sredino štirinajstega stoletja, se pravi, v renesanso, tam srečamo veliko število takih in drugačnih služabnikov. Med drugimi se tu, v Cervantesovem delu Don Kihot, pojavi tudi Sančo Pansa, ki je tipičen primer renesančnega služabnika. Sančo Pansa, Don Kihotov oproda, je realist. Kljub svoji naivnosti zna zelo trezno razmišljati. Je tudi zelo preračunljiv. Skopaj s svojim gospodom Don Kihotom potujeta po svetu in doživljata najrazličnejše pustolovščine. Ker Sančov gospod, ki od branja viteških srednjeveških romanov živi povsem v svojem svetu, večkrat zaide v težave, mu Sančo velikokrat pomaga zlesti ven. Velikokrat ga tudi že v naprej opozori pred nevarnostjo, ki je v resnici sploh ni.

Tako se je zgodilo tudi pred bojem z mlini na veter. Don Kihot se je na vsak način hotel bojevati z velikani, ki so v resnici bili samo mlini na veter. Preden se je Don Kihot pognal v boj z njimi, ga je Sančo dolgo časa skušal prepričati, da so ti "velikani" vendarle mlini na veter in da se z njimi nima smisla spopadati. Vedno je skušal gospodarja postaviti na realna tla, vendar mu to nikoli ni uspelo. Ker se je Don Kihot z mlini vseeno spopadel, si ga je Sančo, po njegovem porazu, tudi pošteno privoščil. Kot sedaj, ga je tudi večkrat pošteno oštel in se na njegov račun veliko nasmejalo.

V splošnem lahko rečemo, da je Sančo svojega gospoda sicer spoštoval, vendar ga je včasih tudi pošteno oštel. Vedno ni spoštoval volje svojega gospoda, pa drugi strani pa mu je večkrat tudi slepo verjel. Sančo je renesančni služabnik, saj se dobro ujema s tedanjo miselnostjo. Ta čas je namreč v znamenju preroda srednjeveške miselnosti. Ljudje začnejo ponovno verjeti v svoj razum in pomen posameznika. Tako Sančo sam veliko razmišlja, česa je sposoben in tudi hitro pove, če vidi da njegov gospodar razmišlja napak.

V zgodovini pa se sedaj sprehodimo v čas klasicizma, kjer v Molierovem Tartuffu spet naletimo na zanimiv lik služabnika, Dorino. V nasprotju s Sančem je Dorina bolj disciplinirana in vdana svoji gospe. Pred svoje dobro postavlja dobro gospe in cele družine. Je pretkana in zdravega razuma. Verjetno se svoji gospodi čuti podrejena, saj ve, da nikoli ne bo mogla biti enaka njim.

Vse Dorinine lastnosti se lep pokažejo že v prvem dejanju, ko Orgonu (gospodar) govori o zdravju in počutju gospe. Tu Dorina pokaže tudi, da je razkrinkala Tartuffa, ki vendarle ni tak revež, za kakršnega se ima. Ker je Orgon ves zaslepljen in ga zdravje gospe sploh ne zanima, saj vseskozi sanja o Tartuffu in njegovi svetniški duši, ga služabnica zbode na zelo spreten način, češ da bo gospe povedala, kako ga skrbi zanjo. Hitro opazimo, da ima Dorina do gospe dober in pozitiven odnos, do Orgona in Tartuffa pa negativen. Do gospode na splošno pa ima spoštljiv in ravno zaradi tega tudi nekoliko distanciran odnos.

Pravo Dorinino nasprotje pa sta Matiček in Nežka v Linhartovi razsvetljski komediji, saj se v skladu s tedanjo miselnostjo, ki predpostavlja, da so si ljudje enakovredni in da potemtakem niso služabniki nič manj vredni kot njihovi gospodje, do gospode vede že kar posmehljivo in nespoštljivo. Enako kot Sančo in Dorina sta tudi Matiček in Nežka razumna in povrhu tega še zvita. Poglavitna razlika med njima in Dorino je, da najprej pomislita na svoje dobro in šele nato na dobro Gospode. To lepo vidimo, ko hočeta ob poroki od barona dobiti čim več dote, mimogrede pa skušata pomagati še baronici. S tema dvema figurama je Linhart v Slovencih skušal zbuditi narodno zavest. Pokazati nam je hotel, da nista oba služabnika (metonimija za Slovence) vredna ravno toliko kot baron in baronica (metonimija za Nemce). Preko Matička, ki se upre, da mu sodijo v nemškem jeziku, nam je pokazal tudi, da moramo biti ponosni na svoj slovenski jezik.

Če torej gledamo s stališča Slovencev, sta bila potrebna tudi ta dva Linhartova služabnika potrebna, da smo Slovenci danes tam, kjer smo. Tudi meni osebno sta izmed vseh najbolj všeč ravno Matiček in Nežka, saj sta pametna, zvita in iznajdljiva ali če hočete-krasna.